

„Zachované artefakty na území Slovenska, Maďarska a Poľska z tvorivého okruhu Majstra Konráda a jeho nasledovníkov zo Spišskej Novej Vsi zo 14. – 16. storočia v podobe historických zvonov a krstiteľníc ako súčasti cirkevného dedičstva predstavujú a celonárodne reprezentujú zároveň významnú spoločnú súčasť stredoeurópskeho kultúrneho dedičstva.“

VÝZNAMOM A ÚROVŇOU ICH MOŽNO PRIROVNAŤ K DIELAM MAJSTRA PAVLA Z LEVOČE,

ktoré sú už súčasťou svetového kultúrneho dedičstva zapísaného v zozname UNESCO.”

*J. Gembrický: Výskum zvonov
a zvonolejárův na Spiši.*

*In: M. Števík (zost.): Zvony, zvonice
a zvonenie na Spiši v minulosti.*

*Katalóg k výstave. Múzeum Spiša
v Spišskej Novej Vsi 2013, s. 14.*

◀ Jedným z najstarších zachovaných zvonov z jeho dielne je zvon v Kysaku. Zvon má dolný priemer 107 cm a výšku 82 cm. Nápis na zvone znie: O REX ANNO DOMINI MILESIMO CCCLXXV (Ó kráľ, roku Pána 1375).

Foto: Michal Novák

VÝBEROVÝ ZOZNAM ZVONOV A KRSTITEĽNÍC Z DIELNE ZALOŽENEJ MAJSTROM KONRÁDOM

Zvony

Kysak, 1375, Majster Konrád
Nižné Lapše, 14. st., Poľsko, Majster Konrád (dnes vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach)
Poprad - Spišská Sobota, 14. st., stredný zvon, Majster Konrád
Spišský hrad, 14. st., fragment zvona, Majster Konrád
Krakov, Poľsko, pred r. 1403, menší zvon, Majster Ján
Krakov, Poľsko, po r. 1386, resp. pred r. 1403, väčší zvon
Markušovce, prelom 14. / 15. storočia (dnes na námestí v Sp. N. Vsi)
Harichovce, Majster Mikuláš
Vrbov, Majster Mikuláš
Žehňa, Majster Mikuláš
Sp. Kapitula, 1426, Majster Ján
Bardejov, 1437, Majster Mattias
Lubica, 1475, Veľký zvon, Majstri Pavol a Ján
Sabinov, 1470, pravdepodobne Majstri Pavol a Ján
Bardejov, 1486, Majster Ján
Betlanovce, 1499 (zvon sa nachádza v Maďarsku)
Poprad - Spišská Sobota, 1511, väčší zvon
Poprad - Veľká, okolo r. 1400, Veľký zvon
Gánovce
Strážky, Stredný zvon
Spišská Nová Ves, 1486, Majster Ján
Gemerská Poloma, 1491
Ondrej - Hôrka, 1494
Košice, 1516
Bobrovec, 1527
Krušovce, Majster Pavol
Heves, Maďarsko, Majster Pavol
Turňa nad Bodvou, Majster Augustín

Krstiteľnice

Spišská Nová Ves (vrchná kupa)
Podolíneč, 14. st., Majster Konrád
Gelnica, 14. st., Majster Konrád
Švedlár, 14. st.
Slovenská Ves (pôvodne v Ruskinovciach), 1427
Kežmarok, 1472, Majster M. G.
Vrbov, 1484, Majster Ján
Spišské Vlachy, 1497
Spišské Podhradie, Majster Ján
Liptovská Teplá (krstiteľnica sa nachádza v Maďarsku)
Matejovce
Spišská Belá
Poprad - Veľká, 1439
Levoča
Gyöngyös, Maďarsko
Štítnik, 1454
Lubica, 1463

MAJSTER KONRÁD (1357 – 1527)

zakladateľ najstaršej a zároveň
najvýznamnejšej stredovekej
zvonolejárskej dielne na Slovensku

„19 KRSTITEĽNÍC A 43 ZVONOV

rôznej veľkosti sa zachovalo do súčasnosti, sú výnimočnými pozostatkami stredovekého remesla - bronzového lejárstva. V Európe je to unikátny jav, keďže sa stredoveké odliatky v takto významnom počte zachovali iba na území niekoľkých žúp (stolíc).“

M. Szóke, G. Buzás, B. Romhányi: Veľký zvon vo Vyšehrade a zvonolejár Majster Konrád. In: M. Števík (zost.): Zvony, zvonice a zvonenie na Spiši v minulosti. Katalóg k výstave. Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi 2013, s. 8.

▲ **Šmertny zvon**

Pravdepodobne jeden z posledných zvonov uliatych v Konrádovej dielni je tzv. Šmertny zvon z roku 1486 nachádzajúci sa vo veži spišskonovoveského kostola. Má priemer 92 cm a po obvode nápis O REX GLORIE VENI CVM PACE (O, kráľ slávy, príď s pokojom). Foto: Miro Dibák

Historické informácie o zvonolejárovi Konrádovi sú pomerne skúpe. Prvá zmienka o ňom pochádza z roku 1357 a spojená je s jeho zvonolejárskou činnosťou. V tomto roku mu spolu s bratmi Jánom a Mikulášom uhorský kráľ Ľudovít I. udelil výsadnú listinu. Povýšil ich do šľachtického stavu, zaručil slobodný výber budúceho bydliska a zároveň oslobodil ich majetky od platenia rôznych dávok a daní. Tento spoločenský vzostup si Konrád vyslúžil uliatím a zavesením veľkého zvona pre vtedajšie kráľovské sídelné mesto Vyšehrad. V rokoch 1968 – 1969 Mátyás Szóke našiel na nádvorí dolného hradu vo Vyšehrade zvonolejáreň a fragmenty formy zvona Majstra Konráda. Zvon bol približne 300 cm vysoký s dolným priemerom 280 cm a váhou 13 ton. Bol to najväčší známy stredoveký zvon v Európe.

Je veľmi pravdepodobné, že Majster Konrád a jeho dvaja bratia, Nicel (Mikuláš) a Hannus (Ján) prišli do Uhorska z nemeckých krajín a neskôr sa z Vyšehradu presťahovali na Spiš.

Výber Spiša a Spišskej Novej Vsi ako ich pôsobiska nebol náhodný. Na Spiši totiž bolo dosť medenej rudy

a rozsiahle lesy s drevom potrebným pri tavení zvonoviny (zliatina medi a cínu v pomere cca 4 : 1).

Majster Konrád založil v Spišskej Novej Vsi jednu z najchýrnejších kovolejárskych dielní v strednej Európe, ktorá od polovice 14. storočia fungovala až do 20. rokov 16. storočia. Z dielne vyšlo pomerne veľké množstvo zvukovo bezchybných zvonov, ktoré sa ešte aj dnes používajú. Taktiež sa tu vyrábali nádhodne zdobené krstiteľnice.

Počas svojho života Majster Konrád pôsobil aj ako člen mestskej rady. V roku 1369 vo svojom závete zriadil základinu 12 zlatých na vydržiavanie kaplána, aby slúžil zádušné omše vo farskom chráme. Pripisuje sa mu aj založenie mestského špitála, no bez priameho doloženia. Ďalšími zvonolejarmi pôsobiacimi v stredoveku v Spišskej Novej Vsi okrem Konráda a jeho bratov Jána a Mikuláša boli Ján, Matej, Mikuláš, Augustín, Majster M. G., Pavol, Vincent a Ján. Posledným známym majstrom bol Ján (Hannes) Wagner, ktorý zastával istý čas aj funkciu podriechára Spišskej Novej Vsi.

Odborná verejnosť vysoko oceňuje umeleckú hodnotu bronzových zvonov a krstiteľníc vyhotovených v dielni založenej Majstrom Konrádom. Kovolejárstvo je remeslom, ktoré v minulosti najväčšími preslávilo Spišskú Novú Ves ďaleko za hranicami Spiša.

Príbuznosť zachovaných odliatkov stredovekej dielne okrem charakteristického tvaru dokazuje typická výtvorná výzdoba s ornamentálnymi pásmi a reliéfnou výzdobou opakujúcou sa na nich počas celej viacer ako jedenapolstoročnej existencie dielne. Krstiteľnice boli bohato zdobené figurálnymi reliéfmi, hlavami apoštolov, mincami, pečatidlami, krížom a pod.

Foto: G. Buzás

Pôsobenie Majstra Konráda v našom meste pripomína zvon z prelomu 14. a 15. storočia a nedávno odhalená socha na námestí – Pocta Majstrovi Konrádovi – Miesto prianí. Pozostáva z imaginárneho portrétu Majstra Konráda. Lavou rukou ukazuje na svoje dielo – rez zvona, ale aj na prúd žeravého kovu tečúceho do formy. Pravá ruka smeruje do výšin ukazujúc na vežu rímskokatolíckeho farského kostola, v ktorej sa nachádza jeden z posledných zvonov Konrádovej dielne.

Pamätník je zároveň „Miestom prianí“, keďže zvon symbolizuje odpradávné spojenie medzi nebom a zemou. Stačí len vojsť do polozvona, priesormi na slnečných lúčoch pozrieť do neba, zakloniť hlavu, privrieť oči a vysloviť v duchu svoje najtajnejšie prianie. So zvukom zvonca poletí prosba do nebeských výšin.

Foto: Edita Sýkorová

